

Верховний
Суд

Правові висновки Великої Палати Верховного Суду у господарських спорах

(за період з 01.06.2019 р. по 31.03.2020 р.)

Віталій Уркевич,
суддя Великої Палати Верховного Суду

Правовий практикум

м. Київ, 24 квітня 2020 року

Корпоративні спори

Порушення корпоративних прав

- **Якщо позивачі обґрунтовують позовні вимоги порушенням відповідачами їхніх корпоративних прав,** то встановлення наявності чи відсутності порушення таких прав, характеру та суб'єктів порушення здійснюється господарським судом **під час розгляду справи, а не на стадії відкриття провадження** (постанова ВП ВС від 11 червня 2019 року у справі № 917/1338/18 (провадження № 12-23Гс19))

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82503036>

Право учасника на оскарження угод товариства (1)

- Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду у постанові від 02 травня 2018 року у справі № 923/20/17 дійшов висновку, що **укладення директором товариства договорів**, сума яких перевищує визначену в статуті суму, без передбаченої статутом згоди загальних зборів товариства, **порушує корпоративні права позивача на управління справами** такого товариства, які полягають у наданні згоди учасниками товариства, оформленої рішенням загальних зборів учасників, на укладання таких договорів;
- ВП ВС відступила від цього правового висновку та зазначила, що згода загальних зборів товариства на укладення договору є **згодою органу управління товариства, який діє від імені товариства**. Повноваження органу управління товариства (на надання зазначеної згоди), який діє від імені товариства, **не можна ототожнювати з корпоративними правами** його учасників, які діяти від імені товариства права не мають;
- підписання виконавчим органом товариства договору з іншою особою без передбаченої статутом згоди вищого органу цього товариства **може свідчити про порушення прав та інтересів самого товариства** у його відносинах з іншою особою - стороною договору, **а не корпоративних прав його учасника** (постанова ВП ВС від 08 жовтня 2019 року у справі № 916/2084/17 (провадження № 12-77гс19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84911545>

Право учасника на оскарження угод товариства (2)

- якщо учасник товариства вважає свої корпоративні права порушеними внаслідок укладення оспорюваного договору, він не позбавлений права (разом з іншими учасниками) у будь-який час **ініціювати питання щодо скликання позачергових зборів учасників товариства** з метою належного реагування на факт укладення такого договору та розгляду питання щодо порушення або непорушення прав та законних інтересів товариства (його учасників). Якщо збори учасників товариства дійдуть висновку про порушення укладеним договором купівлі-продажу **прав та законних інтересів товариства останнє вправі звернутися до суду з відповідним позовом**;
- належним способом захисту права учасника юридичної особи може бути також **подання ним (зокрема разом з іншими учасниками, яким належить 10 і більше відсотків статутного капіталу товариства) позову в інтересах юридичної особи** до її посадової особи про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи на підставі п. 12 ч. 1 ст. 20, ст. 54 ГПК України;
- якщо учасник товариства не може звернутися з позовом до посадової особи від імені товариства, бо розмір його частки є недостатнім для цього, то такий учасник **вправі вийти з товариства і вимагати виплати йому вартості частки**, а також **подати позов до самого товариства та/або його учасників**, якщо він вважає, що рішенням загальних зборів учасників товариства щодо відчуження майна йому було **завдано збитки** (постанова ВП ВС від 03 грудня 2019 року у справі № 904/10956/16 (провадження № 12-90гс19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86333853>

Визначення розмірів часток учасників товариства

- **позовні вимоги про визнання рішення загальних зборів ТОВ недійсним, визнання недійсним статуту чи змін до нього, визнання права власності на частку у статутному капіталі товариства не відповідають належним та ефективним способам захисту, оскільки їх задоволення не може бути підставою для внесення змін до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;**
- **перелік способів захисту учасників ТОВ** міститься у ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань». Належним способом захисту є **позов про визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства** (підпункт «д» пункту 3 ч. 5 ст. 17 Закону);
- **відповідачами за таким позовом є не тільки господарське товариство, але й учасники товариства**, які внаслідок задоволення позову можуть бути позбавлені своїх часток у статутному капіталі або їх частин у грошовому або відсотковому виразі (постанова ВП ВС від 22 жовтня 2019 року у справі № 923/876/16 (провадження № 12-88гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85614604>

Стягнення збитків з керівника товариства

- згідно з п. 4 ч. 1 ст. 12 ГПК України господарським судам підвідомчі справи у спорах між господарським товариством та його посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, завданих такою посадовою особою господарському товариству її діями (бездіяльністю). **Застосування для вирішення спорів статті 1166 ЦК України жодним чином не впливає на визначення юрисдикції**, яке відбулося відповідно до чинного на момент звернення з позовом процесуального законодавства;
- відповідач, перебуваючи на посаді директора товариства, вчинив дії, спрямовані на позбавлення позивача дозволу та його подальшу передачу іншому товариству, чим **заподіяв позивачу збитків у сумі 1 509 600 грн, що становить вартість дозволу на користування надрами**;
- **дозвіл на користування надрами є документом**, який посвідчує майнове право його власника на користування надрами, він має економічну цінність, від якої залежить робота суб'єкта підприємницької діяльності та рівень його прибутку (постанова ВП ВС від 26 листопада 2019 року у справі № 910/20261/16 (провадження № 12-118гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86333859>

Відсторонення директора товариства

- **вимога про визнання недійсним рішення наглядової ради ПрАТ**, яким особу було відсторонено від виконання повноважень директора товариства, є такою, що **виникла з корпоративних відносин**, а отже, її вирішення належить до юрисдикції господарського суду;
- відносини сторін щодо **оплати часу зупинення роботи посадової особи, переведення її на іншу роботу (у тому числі тимчасового), звільнення посадової особи** регулюються нормами КЗпП України. Спори з цього приводу є **трудовими спорами** та розглядаються за правилами ЦПК України (постанова ВП ВС від 10 вересня 2019 року у справі № 921/36/18 (провадження № 12-293гс18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85412893>

Загальні збори учасників колективного підприємства

- **колективне підприємство за способом утворення є корпоративним підприємством**, яке характеризується тим, що утворилося засновниками за їх спільним рішенням, діє на основі об'єднання майна та трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються;
- **порядок скликання та проведення загальних зборів учасників (акціонерів, членів) юридичної особи** визначений законодавством України (Цивільним та Господарським кодексами України, а також, зокрема, законами України «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства» та «Про кооперацію»), за положеннями якого учасники (акціонери, члени) юридичної особи **мають бути до початку загальних зборів повідомлені** про дату, місце, час проведення та порядок денний таких зборів. **Такий порядок скликання загальних зборів** вищого органу управління юридичної особи **не залежить від її організаційно-правової форми, є загальноприйнятим** та таким, що гарантує забезпечення права учасника (акціонера, члена) юридичної особи на участь в управлінні нею (постанова ВП ВС від 28 січня 2020 року у справі № 924/641/17 (провадження № 12-141гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87902764>

Земельні спори

Фермерське господарство як землекористувач (1)

- **після укладення договору** тимчасового користування землею, у тому числі на умовах оренди, фермерське господарство мало бути зареєстроване в установленому законом порядку і з дати реєстрації набути статусу юридичної особи. З цього часу **землекористувачем земельної ділянки є фермерське господарство**, а не громадянин, якому вона надавалась;
- **оскільки фермерське господарство є юридичною особою**, його спори щодо користування землями фермерського господарства, у тому числі з центральним органом виконавчої влади, який реалізує політику у сфері земельних відносин, з іншими юридичними особами, **розглядаються господарськими судами** (постанова ВП ВС від 22 січня 2020 року у справі № 922/1974/19 (провадження № 12-164гс19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87527951>

Фермерське господарство як землекористувач (2)

- у фермерського господарства право володіння та користування земельною ділянкою, що належить його члену на праві приватної власності, виникає в силу прямої вказівки закону. Іншими словами, **фермерське господарство має право володіння та користування такими земельними ділянками під час членства особи у цьому господарстві**, яким факт володіння може підтверджуватися, зокрема (тобто, не виключно), державною реєстрацією права власності на це майно у встановленому законом порядку (принцип реєстраційного підтвердження володіння);
- спір у цій справі не можна вважати таким, що виник з корпоративних відносин, оскільки він не пов'язаний із діяльністю фермерського господарства та членством у ньому, а стосується **дій позивачки з розпорядження належною їй на праві власності земельною ділянкою**, зокрема з укладення оскарженого договору (постанова ВП ВС від 21 січня 2020 року у справі № 908/2606/18 (провадження № 12-130гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87918848>

Право фермерського господарства на врожай

- оскільки позивач є землекористувачем земельних ділянок, що передавалися у власність відповідачам як членам фермерського господарства та перебувають у володінні та користуванні цього господарства, а отже, **врожай** (посіви і насадження сільськогосподарських культур, вироблена сільськогосподарська продукція), вирощений на них, **є власністю фермерського господарства** (постанова ВП ВС від 18 лютого 2020 року у справі № 918/335/17 (провадження № 12-160Гс19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88138141>

Земельні ділянки садівничих товариств

- **реалізація права на приватизацію земельної ділянки** членом садівницького товариства, внаслідок чого він стає власником цієї земельної ділянки як об'єкту цивільних прав, **не припиняє ані договору оренди земельної ділянки, укладеного садівницьким товариством з РДА, ані права користування садівницького товариства земельною ділянкою**, яка є предметом договору оренди і, відповідно, іншим об'єктом цивільних прав за площею, межами та інформацією про неї у Державному земельному кадастрі;
- установа сервіту для проїзду юридичної особи та її членів не означає, що **сервітут належить одночасно і юридичній особі**, і членам цієї юридичної особи як фізичним або юридичним особам. Натомість **єдиним суб'єктом сервіту є юридична особа, а не її члени** (постанова ВП ВС від 25 червня 2019 року у справі № 911/2701/17 (провадження № 12-258гс18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83454711>

Витребування земельної ділянки (1)

- власник з дотриманням вимог ст. 388 ЦК України може **витребувати належне йому майно від особи, яка є останнім його набувачем**, незалежно від того, скільки разів це майно було відчужене до того, як воно потрапило у володіння останнього набувача;
- для такого витребування **оспорювання рішень органів державної влади чи місцевого самоврядування, ланцюгу договорів, інших правочинів щодо спірного майна і документів, що посвідчують відповідне право, не є ефективним способом захисту** права власника;

Витребування земельної ділянки (2)

- право власності держави на спірну земельну ділянку було порушено, **коли земельна ділянка вибула з володіння держави** у володіння іншої особи, **а не в момент укладення цією особою наступного правочину** з відчуження земельної ділянки та набрання законної сили судовим рішенням, яким підтверджено факт неправомірності вибуття спірної земельної ділянки та порушення права власності держави;
- тому **початок перебігу позовної давності** для позову, поданого на захист цього порушеного права, пов'язується з моментом, **коли держава в особі уповноваженого органу довідалася або могла довідатися** про порушення її права або про особу, яка його порушила (постанова ВП ВС від 19 листопада 2019 року у справі № 911/3680/17 (провадження № 12-104гс19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86310219>

Звернення стягнення на право оренди земельної ділянки

- **право на оренду (право оренди) земельної ділянки**, яке набуто орендарем на підставі договору оренди, є **похідним від права власності** майновим правом у розумінні статей 177 і 178 ЦК України, щодо якого законодавством встановлено певні обмеження, які визначають рівень його оборотоздатності;
- **рівень оборотоздатності права на оренду (права оренди) земельної ділянки** встановлено **залежно від визначеного суб'єкта права на оренду земельної ділянки**, який має право його відчужувати (власник (орендодавець) земельної ділянки, заставодержатель), виду права на користування земельною ділянкою (емфітевізіс і суперфіцій, оренда у спеціально визначених випадках), форми права власності на земельну ділянку;
- застосування виконавцем такого заходу **примусового виконання рішень**, як звернення стягнення на право оренди земельної ділянки, **можливе стосовно власника земельної ділянки (орендодавця), а також у тих випадках, коли право на таке відчуження щодо іншої, крім власника, особи, передбачено законом або договором** (емфітевізіс, суперфіцій, заставодержатель права оренди земельної ділянки тощо). **Адже виконавець, виконуючи рішення, не може бути наділений більшими повноваженнями щодо майнових прав**, ніж має щодо цих самих майнових прав сам боржник (постанова ВП ВС від 18 березня 2020 року у справі № 904/968/18 (провадження № 12-174гс19))

Майнові спори

Звільнення майна з-під арешту

- при розгляді **скарг стягувача чи боржника на дії органу державної виконавчої служби**, пов'язані з арештом і вилученням майна та його оцінкою, господарський суд перевіряє відповідність цих дій приписам статей 57, 58 Закону України «Про виконавче провадження»;
- **вимоги інших осіб щодо належності саме їм, а не боржникові майна**, на яке накладено арешт, **реалізуються шляхом подання ними позову до боржника та особи**, в інтересах якої накладено арешт, про визнання права власності на майно і звільнення його з-під арешту. В такому ж порядку розглядаються **вимоги осіб, які не є власниками майна, але володіють ним** з підстав, передбачених законом;
- **відповідачем у справах за позовами про звільнення з-під арешту майна є боржник або особа**, в інтересах якої накладено арешт на майно у виконавчих провадженнях, оскільки **задоволення такого позову може безпосередньо вплинути на права та законні інтереси сторін спірних відносин** щодо такого майна. **Орган державної виконавчої служби** може залучатися судом до участі у справах **як третя особа**, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору (постанова ВП ВС від 26 листопада 2019 року у справі № 905/386/18 (провадження № 12-85гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86206229>

Визнання недійсними електронних торгів

- спір про **визнання недійсними електронних торгів** підлягає вирішенню як **спір, пов'язаний з порушенням цивільних прав позивача на відповідне майно**, тобто є приватноправовим, а з огляду на суб'єктний склад сторін підлягав розгляду за правилами господарського судочинства;
- **вимоги про скасування рішення про державну реєстрацію прав на нерухоме майно, ухваленого на підставі зазначених торгів, також безпосередньо стосуються спору щодо такого майна**, а тому вони підлягали розгляду за правилами ГПК України (постанова ВП ВС від 23 жовтня 2019 року у справі № 922/3537/17 (провадження № 12-127гс19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85614599>

Продаж АРМА активів у кримінальному провадженні

- спори про **визнання недійсними електронних торгів з продажу АРМА активів**, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, та укладених на їх підставі договорів купівлі-продажу відповідних активів мають розглядатися як **спори, пов'язані з порушенням цивільних прав власників цих активів**, а тому є приватноправовими й підлягають розгляду за правилами цивільного або господарського судочинства залежно від суб'єктного складу сторін;
- якщо позивач вважає, що покупець не набув права власності на отримане ним спірне майно, зокрема, тому, що **покупець не є добросовісним набувачем**, то він вправі скористатися передбаченими законодавством зобов'язально-правовими способами захисту права власності. Для застосування таких способів захисту **немає потреби в оскарженні результатів електронних торгів або підписаного в подальшому договору купівлі-продажу**;
- в іншому випадку позивач **може вимагати відшкодування завданої йому майнової та моральної шкоди або ж звернутися до суду з вимогою про заборону відповідачам вчиняти дії** щодо передання майна продавцем покупцю, мотивуючи свою вимогу відсутністю у продавця права на продаж майна (постанова ВП ВС від 01 жовтня 2019 року у справі № 910/3907/18 (провадження № 12-46гс19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84788862>

Приватизація єдиного майнового комплексу радгоспу

- оскільки у цій справі **встановлено наявність існуючого речового права на спірні земельні ділянки**, а наказ відповідача, який оскаржується, - про надання дозволу на розробку проекту технічної документації щодо **приватизації земель сільськогосподарського призначення державної власності з метою передання їх у власність (користування) іншим особам може спричинити порушення речового права державного підприємства** (права постійного користування земельною ділянкою), яке перебуває в процесі приватизації та повноваження власника державного майна якого (єдиного майнового комплексу підприємства) здійснює РВ ФДМУ, то висновок судів попередніх інстанцій про існування цивільно-правового спору є правильним;
- оспорюваний наказ ГУ Держгеокадастру, **реалізація якого може призвести до зменшення вартості єдиного майнового комплексу державного підприємства внаслідок зменшення розміру земельної ділянки державної власності**, що перебуває в постійному користуванні підприємства, виданий усупереч приписам законодавства про приватизацію майна, а тому є таким, що порушує права власника державного майна, що є підставою для визнання наказу недійсним (постанова ВП ВС від 18 лютого 2020 року у справі № 912/2730/18 (провадження № 12-170гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87902777>

Витрати ОСББ на управління житловим будинком

- згідно з ч. 2 ст. 22 Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» **витрати на управління багатоквартирним будинком розподіляються між співвласниками пропорційно до їхніх часток** співвласника, якщо рішенням зборів співвласників або законодавством не передбачено іншого порядку розподілу витрат;
- при прийнятті спірного рішення про розподіл витрат на управління будинком та розмежування розміру внесків **в залежності від виду нерухомого майна**, належного співвласникам (**житлове чи нежитлове**), у кошторисі були враховані різні режими функціонування, навантаження на **1 кв. м** таких приміщень (житлових і нежитлових), різний обсяг необхідності витрат на обслуговування такого приміщення та прибудинкової території (навантаження на внутрішньобудинкові мережі, кількість відвідувачів, обсяг відходів, проїзд машин, місце паркування тощо);
- **за відсутності відповідного нормативного застереження щодо встановлення однакового розміру внесків для власників квартир та нежитлових приміщень**, рішення загальних зборів ОСББ не можна вважати прийнятим з порушенням норм чинного законодавства (постанова ВП ВС від 3 грудня 2019 року у справі № 910/6471/18 (провадження № 12-111гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86401313>

Майнові права на квартири

- спір у справі стосується **права власності фізичних осіб - громадян (які мають процесуальний статус третіх осіб у цій справі) на відповідні об'єкти нерухомості - квартири**, розташовані у житловому будинку, про знесення якого пред'явлено цей позов. Право власності фізичних осіб на відповідні квартири підтверджується витягами з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про реєстрацію права власності;
- **наявність права власності фізичних осіб** на об'єкти житлової нерухомості, які є складовими спірного житлового будинку, **виключає розгляд цього спору господарськими судами**, адже предмет спору **безпосередньо стосується речових прав фізичних осіб** (постанова ВП ВС від 10 грудня 2019 року у справі № 910/28188/14 (провадження № 12-96гс19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86401191>

Спори щодо здійснення розрахунків

Нарахування процентів за кредитним договором

- оскільки поведінка боржника не може бути одночасно правомірною та неправомірною, то регулятивна норма ч. 1 ст. 1048 ЦК України і охоронна норма ч. 2 ст. 625 цього Кодексу не можуть застосовуватись одночасно;
- тому за період до прострочення боржника підлягають стягненню проценти від суми позики (кредиту) відповідно до умов договору та ч. 1 ст. 1048 ЦК України як плата за надану позику (кредит), а за період після такого прострочення підлягають стягненню річні проценти відповідно до ч. 2 ст. 625 ЦК України як грошова сума, яку боржник повинен передати кредиторіві у разі порушення боржником зобов'язання, тобто як міра відповідальності за порушення грошового зобов'язання (постанова ВП ВС від 4 лютого 2020 року у справі № 912/1120/16 (провадження № 12-142гс19))

Зменшення розміру процентів судом

- звертаючись з вимогою про стягнення процентів річних та інфляційних за час затримки розрахунку відповідно до ст. 625 ЦК України, **позивач не повинен доводити розмір дійсних майнових втрат, яких він зазнав.** Тому оцінка таких втрат кредитора, пов'язаних із затримкою розрахунку, не має на меті встановлення точного їх розміру;
- з огляду на компенсаційний характер заходів відповідальності у цивільному праві, **виходячи з принципів розумності, справедливості та пропорційності,** суд за певних умов **може зменшити розмір як неустойки, штрафу, так і процентів річних за час затримки розрахунку відповідно до ст. 625 ЦК України,** оскільки всі вони спрямовані на відновлення майнової сфери боржника (постанова ВП ВС від 18 березня 2020 року у справі № 902/417/18 (провадження № 12-79гс19))

Наслідки розстрочення (відстрочення) виконання судового рішення

- чинне законодавство **не пов'язує припинення зобов'язання з наявністю судового рішення чи відкриттям виконавчого провадження** з його примусового виконання, а наявність судових актів про стягнення заборгованості не припиняє грошових зобов'язань боржника та не позбавляє кредитора права на отримання передбачених ч. 2 ст. 625 ЦК України сум. Вирішення судом спору про **стягнення грошових коштів за договором не змінює природи зобов'язання** та підстав виникнення відповідного боргу;
- **розстрочення або відстрочення виконання судового рішення не припиняє договірного зобов'язання** відповідача, а тому не звільняє його від наслідків порушення відповідного зобов'язання, зокрема шляхом сплати сум, передбачених ч. 2 ст. 625 ЦК України (постанова ВП ВС від 04 червня 2019 року у справі № 916/190/18 (провадження № 12-302гс18)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82424013>

Заборгованість за споживання теплової енергії

- **відсутність договору про постачання теплової енергії** при підтвердженні факту її постачання обставинами справи **не звільняє осіб**, які використовують теплову енергію без укладення договору на теплопостачання, **від обов'язку оплати за фактично спожиту теплову енергію**;
- оскільки предметом спору у цій справі є стягнення з ФОП **вартості спожитої теплової енергії у приміщенні, в якому вона надає перукарські послуги**, між сторонами існують правовідносини, які притаманні господарській діяльності (постанова ВП ВС від 21 серпня 2019 року у справі № 922/4239/16 (провадження № 12-102гс19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84153034>

Заборгованості за використання земельної ділянки ФОП

- оскільки предметом спору у цій справі є **стягнення з ФОП орендної плати**, нарахованої міськрадою після припинення дії договору оренди земельної ділянки внаслідок неповернення її цим суб'єктом господарювання за актом приймання-передачі (повернення) та **використання її останнім для розміщення автостоянки**, то між сторонами існують правовідносини, які притаманні господарській діяльності (постанова ВП ВС від 06 серпня 2019 року у справі № 904/5896/18 (провадження № 12-83гс19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83846685>

Спори щодо виконавчого провадження

Заміна боржника при передачі боргу

- **за аналогією закону** у випадках, коли **один (первісний) боржник у матеріальному правовідношенні замінюється двома боржниками**, суд має замінити такого боржника як сторону виконавчого провадження **двома боржниками (у цій справі - основним і субсидіарним боржниками)**. Отже, після заміни первісного боржника у виконавчому провадженні двома боржниками - основним і субсидіарним - **виконавчі дії з виконання рішення мають вчинятися щодо обох цих боржників**;
- у зв'язку з передачею товариством боргу до іншого товариства **замість одного боржника у відповідному зобов'язанні з'явилися два боржники: основний боржник та субсидіарний боржник**, оскільки останнє не відбуло із зобов'язання у правовідносинах, щодо яких виник спір, а залишилося в ньому як субсидіарний боржник (постанова ВП ВС від 26 червня 2019 року у справі № 905/1956/15 (провадження № 12-62гс19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83482785>

Зведене виконавче провадження

- скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час **виконання зведеного виконавчого провадження** з примусового виконання судових рішень у господарських справах **щодо одного боржника, ухвалених за правилами лише господарського судочинства**, підлягають розгляду за правилами господарського судочинства (постанова ВП ВС від 05 червня 2019 року у справі № 911/100/18 (провадження №12-60Гс19)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82703534>

Інші види господарських спорів

Виконавчий напис нотаріусу

- встановлення для юридичної особи-кредитора у порівнянні з фізичною особою-кредитором **меншого строку для звернення до нотаріуса для вчинення ним виконавчого напису стосовно майна юридичних осіб-боржників** є дискримінацією юридичної особи-кредитора за ознакою її статусу;
- встановлення для кредитора-юридичної особи **більшого строку для звернення до нотаріуса для вчинення ним виконавчого напису стосовно майна фізичної особи-боржника** у порівнянні з юридичною особою-боржником є дискримінацією фізичної особи-боржника за ознакою її статусу;
- звідси **загальний строк для звернення до нотаріуса** із заявою про вчинення виконавчого напису **становить три роки незалежно від суб'єктного складу сторін** правовідносин, а якщо для вимоги, за якою видається виконавчий напис, законом встановлено іншу позовну давність, виконавчий напис видається у межах цього строку (постанова ВП ВС від 02 липня 2019 року у справі № 916/3006/17 (провадження № 12-278гс18)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/83589983>

Представництво юридичної особи

- **правочини (договори) юридична особа вчиняє через свої органи**, що з огляду на приписи ст. 237 ЦК України є підставою **виникнення правовідношення представництва**, в якому орган або особа, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону **виступає від її імені**, зобов'язана або має право вчинити правочин від імені цієї юридичної особи, в тому числі вступаючи в правовідносини з третіми особами;
- те, що наслідком визнання правочину недійсним за приписами ст. 232 ЦК України, крім загальних наслідків, визначених ст. 216 ЦК України, є виникнення у довірителя права вимагати від свого представника і другої сторони солідарного відшкодування збитків, **не звужує межі застосування ч. 1 ст. 232 ЦК України лише до правовідносин на підставі договору**, а є приведенням права довірителя відшкодувати збитки у відповідність до встановленого законодавчого регулювання представництва на підставі акта органу юридичної особи та представництва за законом (постанова ВП ВС від 22 жовтня 2019 року у справі № 911/2129/17 (провадження № 12-45гс19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85743713>

Відповідальність держави за шкоду, спричинену злочином

- установлений судами **факт бездіяльності слідчого та начальника слідчого відділу** у кримінальному провадженні щодо викрадення майна **не може бути підставою для покладення на державу цивільно-правової відповідальності** у вигляді відшкодування потерпілому шкоди, яка дорівнює вартості викраденого майна;
- **держава Україна зобов'язалася компенсувати шкоду, спричинену злочином, перед фізичними особами** відповідно до ЦК України та спеціального закону, тоді як **відносно юридичних осіб держава Україна такого позитивного обов'язку не має**. Звідси не є можливим комплексне застосування ч. 6 ст. 1176 та ст. 1177 ЦК України у справах про відшкодування державою шкоди, завданої юридичній особі внаслідок кримінального правопорушення, якщо внаслідок бездіяльності органу досудового розслідування не встановлено особу, яка вчинила злочин;
- **надмірна тривалість** кримінального провадження (майже 5 років) **здатна призвести до моральних страждань особи**, зумовлених тривалою невизначеністю спірних правовідносин; необхідністю відвідування органів досудового розслідування; неможливістю здійснювати звичайну щоденну діяльність; підривом репутації тощо (постанова ВП ВС від 03 вересня 2019 року у справі № 916/1423/17 (провадження № 12-208гс18)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87527961>

Визнання недійсним нікчемного правочину

- **визнання нікчемного правочину недійсним** за вимогою його сторони **не є належним способом захисту прав**, оскільки не призведе до реального відновлення порушених прав позивача, адже нікчемний правочин є недійсним у силу закону;
- **за наявності спору щодо правових наслідків недійсного правочину**, одна зі сторін якого чи інша заінтересована особа вважає його нікчемним, суд перевіряє відповідні доводи та в мотивувальній частині судового рішення, застосувавши відповідні положення норм матеріального права, **підтверджує чи спростовує обставину нікчемності правочину** (постанова ВП ВС від 04 червня 2019 року у справі № 916/3156/17 (провадження № 12-304гс18)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82424016>

Порушення в галузі електроенергетики (1)

- **оперативно-господарські санкції** можуть полягати в **односторонній відмові від господарського зобов'язання** (повністю або частково) або в односторонній зміні його умов. Оперативно-господарські санкції **застосовуються відповідною особою в односторонньому порядку**, а їх перелік та порядок вжиття визначаються виключно положеннями договору, укладеного між сторонами. **Мета застосування зазначених санкцій** - припинення або запобігання повторенню порушень зобов'язання шляхом оперативного впливу на правопорушника;
- **одностороннє визначення однією стороною** господарського зобов'язання розміру боргу іншої сторони зазначеному **не відповідає**. Отже, **ані нарахування вартості** недоврахованої електричної енергії, **ані рішення комісії** електропередавальної організації про визначення обсягу недоврахованої електричної енергії та її вартості, оформлене протоколом з розгляду акта про порушення ПКЕЕ, **не є оперативно-господарською санкцією**;

Порушення в галузі електроенергетики (2)

- **вимога про скасування рішення комісії** електропередавальної організації про визначення обсягу недоврахованої електричної енергії та її вартості **є способом захисту прав та інтересів**, установленим законом, оскільки таке рішення комісії, оформлене протоколом з розгляду акта про порушення ПКЕЕ, **безпосередньо впливає на права та обов'язки відповідного суб'єкта господарювання** в контексті його відносин з електропередавальною організацією, встановлює обсяг і вартість недоврахованої електроенергії та **створює загрозу припинення електропостачання** відповідного споживача (постанова ВП ВС від 14 січня 2020 року у справі № 910/17955/17 (провадження № 12-137Гс19)
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87053623>

Договір про організацію перевезень пасажирів

- позивач просить визнати **незаконними та скасувати рішення конкурсного комітету та наказ про введення в дію цього рішення і визнати недійсним укладений на їх підставі договір про організацію перевезень** пасажирів на автобусному маршруті загального користування;
- предметом розгляду в цій справі є **дії адміністрації як суб'єкта владних повноважень і перевірка результату дій такого органу під час реалізації покладених на нього управлінських функцій**, а також відповідність приписам чинного законодавства договору, укладеного сторонами за результатами таких дій, що в цілому свідчить про **публічно-правовий характер спірних правовідносин** (постанова ВП ВС від 12 червня 2019 року у справі № 910/2175/18 (провадження № 12-281гс18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82637255>

Плата за проїзд великовагового транспорту

- спір за позовом прокурора в інтересах держави до приватного підприємства **про стягнення плати за проїзд великовагового транспорту автомобільними дорогами загального користування** в дохід Державного бюджету України підлягає розгляду **в порядку господарського судочинства**, оскільки не стосується захисту прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин, а пов'язаний з вирішенням питання **щодо стягнення коштів**;
- за своєю правовою природою **плата за проїзд великовагового транспорту** є не штрафною санкцією, а **сумою відшкодування матеріальних збитків державі** внаслідок руйнування автомобільних доріг загального користування (постанова ВП ВС від 12 лютого 2020 року у справі № 926/16/19 (провадження № 12-113гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87951273>

Пільгове перевезення громадян залізницею

- у відносинах щодо **розрахунку із залізницею за пільгове перевезення залізничним транспортом окремих категорій громадян, головні розпорядники державних коштів** на фінансування соціальних програм виступають не як суб'єкти владних повноважень, а як **боржники у зобов'язальних господарських правовідносинах**;
- перевезення пасажирів на пільгових умовах **виконано залізницею не за власною ініціативою, а на виконання імперативних законодавчих вказівок** щодо цього;
- відсутність **договору про відшкодування компенсаційних виплат** за наданий пільговий проїзд у приміському сполученні **не звільняє сторони від виконання господарського зобов'язання**, оскільки зобов'язання сторін у цій справі виникає безпосередньо із законів України і не залежать від волевиявлення сторін (постанова ВП ВС від 3 березня 2020 року у справі № 904/94/19 (провадження № 12-179гс19) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88265303>

Стягнення плати за водопостачання та водовідведення

- у відносинах щодо **розрахунку з постачальниками послуг водопостачання та водовідведення особам**, які згідно з чинним законодавством мають **право на соціальні пільги**, головні розпорядники державних коштів на фінансування соціальних програм виступають не як суб'єкти владних повноважень, а **як боржники у зобов'язальних цивільних правовідносинах** (постанова ВП ВС від 6 серпня 2019 року у справі № 904/3098/18 (провадження № 12-87Гс19)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/83846701>

Реєстрація податкових накладних

- **обов'язок продавця зареєструвати податкову накладну є обов'язком платника податку у публічно-правових відносинах**, а не обов'язком перед покупцем, хоча невиконання цього обов'язку може завдати покупцю збитків;
- тому **позовна вимога покупця про зобов'язання продавця здійснити таку реєстрацію не є способом захисту у господарських правовідносинах, і не підлягає розгляду в суді жодної юрисдикції**. Натомість належним способом захисту для позивача може бути **звернення до контрагента з позовом про відшкодування збитків, завданих внаслідок порушення контрагентом за договором обов'язку щодо складення та реєстрації податкових накладних** (постанова ВП ВС від 05 червня 2019 року у справі № 908/1568/18 (провадження № 12-52Гс19))
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82420676>

Дякую за увагу!